

ADVENTSKO PISMO P. WUSTA

Njemački katolički mislilac Peter Wust rodio se 28. 8. 1884., a umro je u Münsteru 3. 4. 1940. Prije 34 godine smrt je naglo presjekla nit njegova života. Rak mu je zahvatio nepce, zatim prešao na jezik i grlo. Trpio je stoga silne bolove i glad i usto bio lišen govora. Bio je nada kršćanske filozofije. Što li bi on bio sve rekao, mislio i učinio da je poživio još dvadeset godina, da je mogao držati predavanja na katedri u Münsteru još dvadeset godina?

Izdavačka kuća Regensberg u Münsteru izdala je njegova djela u 10 svezaka.

Pojam egzistencijalne filozofije kojim je P. Wust bio zaokupljen u sebi je imao spočetka nešto blještavo. Za taj pojam Jaspers veli: »Filozofija egzistencije je mišljenje koje koristi sve stvarno ali što sve stvarno nadvisuje, pomoću kojeg bi čovjek htio postati on sam. Ovo mišljenje ne upoznaje predmete nego obasjava život onoga koji tako misli.« Pitanje o smislu, koje se danas tako živo postavlja, moralo bi se ponovno kretati u pravcu Petera Wusta. Njegova je polazna točka: Nesigurnost života (*insecuritas vitae humanae*) kod čega nesigurnost nije nešto izvanjsko, nešto prouzročeno prijetnjom atomske bombe već ono posljednje nutarnje izmicanje tla pod našim nogama, koje običavamo zvati slobodom. Životinja npr., prema P. Wustu, je zaštićena u svome svijetu nagona i onog unaprijed datog, dočim čovjek mora nadvisiti samoga sebe i svoje granice da bi bio čovjekom. Ova »smionost« od njega traži ono posljednje — istinu. U jednom njegovu pismu čitamo: »Nema nipošto jeftinih rješenja! Istina ne leži na površini stvari već u njezinim dubinama. Ona nam se u svoj svojoj problematici otvara samo u traženju koje ne preza ni pred kojim, pa ni pred najradikalnijim pitanjem.«

Wust je neumorno istraživao kakvu ulogu igra vjera u ovom egzistencijalnom mišljenju. Vjera za njega nije neki »Deus ex machina«. Da li je P. Wust »htio« iz svoje privrženosti uz svoju katoličku djetinju vjeru, koju je bio kao mladić izgubio, postati »vjerničkim« filozofom? Na njegovo je obraćenje uplivao poznati evangelički teolog Ernst Troeltsch, koji je »apsolutnost kršćanstva« htio dokazivati ne misaono-filozofski nego religijsko i povijesno-teološki.

Kad se pojavila njegova knjiga **Ungewissheit und Wagnis** (Neizvjesnost i smionost, 1937.), njegov biskup u Münsteru Graf von Galen bio je mišljenja da čitanje te knjige »nije dobro« za njegove teologe. S druge pak strane znamo da je on u pokretu otpora protiv nacionalsocijalizma bio na strani svoga biskupa.

P. Wust je govorio o »polutami« sigurnosti objave kao sigurnosti spasenja. I da je vjernik naposljetku bez sigurnosti. Predanje vjeri da znači smionost, možda mirnoću u nadi, u dovršenju, poniznu veselost. Ovo predanje Wust je osobno doživljavao u gorkim časovima posljednjih godina svoga života. Karl Pflieger, koji P. Wusta broji u »izviđače egzistencijske dubine«, smatra da je on našao »slutnju veselosti u duhovnim pozadinama bitka«.

Bio je to kao neki proročki trenutak, kad je Wust deset godina prije svoje smrti upravio svoj pogled posebno na Božićni misterij i kad je smisao i cilj ne samo svoga prošlog nego i predstojećeg života izrazio rečima nazrevši jasno ono što će se uskoro dogoditi: »Utjelovljenje, vječno Utjelovljenje! To je tema za koju sam ja žrtvovao sva svoja životna desetljeća sve do sada. Ponajprije ja sam pokušao s bezgraničnom pohlepom znanja a zatim se iz noći početničke djetinje vjere sunovratio u sasvim drugu noć sumnje. Postadoh filozof da bi postao čovjekom. No poslije toga ja sam jednoga dana otkrio da netko mora biti najprije čovjek da bi uopće postao filozofom...«

Wust je na vrijeme primijetio prisutnost demona u vlastitom nagonu spoznaje, naime, u kušnji kod bilo kojeg mogućeg izbora između pragona spoznaje i »najviših vrednota« ove vrednote naprosto mimoići i predati se pohlepi autonomnog duha. Samo zato što mu je bila poklonjena milost da razotkrije ovu napast, mogao je on formulirati rečenicu koja jest i ostaje ustavni zakon svakog humaniteta: »Ljudsko mišljenje, ako se odvija u pravilnom redu u najdubljem smislu metafizičke naravi našega razuma, može ponijeti čovjeka i čovječanstvo do najviših visina. No ono može također isto tako čovjeka i čovječanstvo sunovratiti u najdublje, najtamnije bezdane, od vremena do vremena prijeteci da će pod svakim od nas puknuti jaz, budući da mi kao razumna bića u svojim rukama nosimo oružje uništenja.«

Malo vremena prije svoje smrti (3. 4. 1940) mislilac iz Münstera uputio je svojim učenicima i učenicama oproštajno adventsko pismo koje su u vrijeme II. svjetskog rata mnogi rado čitali u rovovima. Donosimo ga u cijelosti:

— Dragi moji učenici! Još 16. veljače ove godine, poslije jutarnjeg predavanja ja sam se rastao od katedre. Neka tamna slutnja reče mi tada da je to posljednji put što vam mogu govoriti. Zatim su došle teške muke, duboke tmine i bolesti što mi ih je poklonio Bog.

Došlo je sve onako kao što je to moralo doći po odgojnom nacrtu Božje providnosti u ljubavi. Posljednjih mjeseci više su mi puta iz kruga učenika izražene želje da im upravim nekoliko riječi na rastanku, na posljednjem rastanku. Kako su moje sile već oslabile, bilo mi je dakako teško da se latim »završne riječi«. Ne može biti mnogo toga što vam još pokušavam reći. To će biti toliko da ćete upoznati ljubav, s kojom sam ja s vama već devet godina bio povezan, a povezan sam sve do danas.

Ponajprije zahvaljujem Vam, svi moji dragi učenici i učenice (jer nisu to samo gospoda s teologije kojima se obraćam, nego učenicima svih fakulteta) na trajnoj vjernosti, ljubavi i privrženosti s kojom ste me usrećivali kroz sve ove godine mojih predavanja u Münsteru. Nastojat ću da vam ovu vjernost naplatim onkraj groba, čim izvojtım posljednju pobjedu. Ja još živim ovdje sasvim u Adventu. Prije toga vi morate moliti, moji dragi učenici i učenice, da budem jak i da ustrajem. Jer ja sam sasvim žrtva patnje kako je za mene odredio vječni Otac.

Dakako, ponekad smatram posebno usrećujućim, da se ovo moje adventsko doba ovoga puta tako lijepo poklapa s općim adventskim dobom Crkve. Utješna je misao da mi ujedno proživljavamo najoštriju etapu velikog zapadnog adventskog doba, veliku, duboku i punu smisla kušnju Evrope da poslije promašaja Prosvjetiteljskog doba skrenemo misao na priprostu Betlehemsku baštinu »Et in terra pax hominibus bonae voluntatis«.

Metanoelite (učinite preokret misli i života) — to je poziv koji tamo od Napoleonovih dana sve jače odzvanja među evropskom inteligencijom. Metanoelite — taj se poziv provlači kroz čitavo 19. stoljeće i pojačava se u 20. stoljeću do topovske detonacije dvaju velikih ratova. Zahvaća nas sve veće začuđenje, bacimo li pogled unatrag na posljednjih 150 godina i pogledamo kako tek nekoliko, tek mali broj duhova, a onda sve veći slojevi inteligencije na Zapadu počinju uočavati činjenicu da doba bez Krista na koncu nije donijelo onu slobodu, kako su to mnogi sebi zamišljali. Izvjesna nelagodnost počinje se zapažati na licima ove inteligencije. Što znači ta sjeta, krije se u dubokoj riječi, koju je nekoć sazeo Augustin, zacijelo iz vlastitog iskustva u svojim Ispovijestima.

»Ti si to tako odredio, Bože, da neuredni duh postane kaznom samome sebi« (iudicasti enim, Deus, ut sibi ipse sit sua poena omnis inordinatus animus).

Inteligencija Zapada i ne htijući potvrđuje u ovim teškim rvanjima duha 19. i 20. stoljeća ovu duboku, potresno duboku Augustinovu misao.

Čitava četa skrahiranih postaje vidljiva tamo od doba romantike u Evropi. I taj se broj skrahiranih inteligencija povećava što se više približavamo pragu našega doba. Svi ovi skrahirani odreda doživješe neuspjeh u problemu »Bog i duh«, bilo da sumnjaju u duh ili u Boga i na koncu dožive krah u odnosu na pravoga Boga ili da se uviđajući nemoć zemaljskog duha, na jedan ili drugi način bace u ruke Božje. Nietzsche može poslužiti kao predstavnik prve skupine, ukoliko možemo pratiti tok njegova života. Kierkegard spada u predstavnike druge skupine. Nije to puki slučaj da upravo pojam kraha u filozofiji sadašnjice igra tako veliku ulogu, i to u dvosmislenosti koju je teško uočiti i kako se on njiše tamo-amo između tih dviju skupina, već kako gledamo skupine da krahiraju gledom na Boga kod onih koji su krahirali u poimanju Boga ili su mu se bacili u naručaj.

Adventske misli su prema tome one koje su me u posljednjim tjednima, posebno u besnenim noćima boli, iz temelja počele ispunjati: Adventske misli kao duboki i zvučni metanoeite, koji odzvanja od dana oronulog Goethe-a, od Hölderlinovih, Novalisovih i von Kleisterovih dana sve do naše sadašnjice, sve do Heidegera, Jaspersa i Karla Bartha, koji je duhove dubljim doživljavanjem iznutra pozivao na veliki preokret života.

Adventske misli ja doživljavam i ovdje na svom bolesničkom ležaju u smislu radosti, što se ispunja ono što se krije u metanoeite kao predmet posljednje čežnje. Za tim, dragi moji učenici, svi moramo čeznutljivo težiti.

»Aparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri« (pokazala se dobrota i čovjekoljublje našega Spasitelja). U svojoj sadašnjoj boli ja zahvaljujem dragom Bogu posebno za dvije stvari:

1. Na tome što mi je dao da u svome životu sve jasnije uvidim istinu onoga što se odnosi na Krista.

2. Što mi je on na katedri u 9 godina mojih predavanja u Münsteru poklonio snagu i veliku milost da ovu istinu sasvim javno ispovijedam. Ova je ispovijest bila, znam, često vrlo teška, jer je bila opasna. No, ja sam se osmjelio na sve snagom milosti, i sada znam: »Non confundar in aeternum« (Neću se postidjeti do vijeka). I kad biste me vi sada pitali, prije nego li krenem, i to konačno krenem, da li postoji neki čarobni ključ koji čovjeku može otključati posljednja vrata životne mudrosti, ja bih vam odgovorio: »Da«. Taj čarobni ključ nije refleksija, kako biste vi možda rado iščekivali od filozofa, nego molitva. Molitva, shvaćena kao posljednje predanje, čovjeka čini tihim, djetinjim i objektivnim. Čovjek za mene raste sve dublje na području humaniteta — ne humanizma — u onolikoj mjeri koliko je kadar moliti, ukoliko tu podrazumijevamo pravu molitvu. Molitva obilježava svaku posljednju »humilitatem« duha. Velike se stvari života poklanjaju samo duhovima koji mole. Naučiti moliti može se najbolje u patnji... Pročitajte ono što kaže Suzo u knjižici »Božanska mudrost« (I dio, 13. gl.) o plemstvu vremenske patnje i o njezinoj vezi s molitvom.

Ja bih time završio svoju »završnu riječ«. Dragi moji učenici i učenice! Možda ću ja još jednom s vama svetkovati Božić na ovome svijetu. Molite stoga ovih idućih dana još jednom, na sasvim poseban način, za mene. Želim vam svako dobro za vašu budućnost.

Pozdravljam vas najsrdačnije s djetinje radosnim:

Do viđenja!
Vaš preodani
Peter Wust